

Орлова Т.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ – ГОЛОВНИЙ ТРЕНД ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ЕСТОНІЇ

У статті під кутом зору важливості досвіду демократичного транзиту колишньої радянської республіки для незалежної України розглядається головний напрям зовнішньої політики Естонії. На конкретному прикладі демонструється діалектичний взаємозв'язок зовнішньої і внутрішньої політики: досягнення в кожній сфері сприяють успішності обох. З іншого боку, доводиться: відповідно до закону переходу кількості в якість, естонські зусилля у виконанні копенгагенських критеріїв привели до радикальної зміни статусу держави, яка у 2004 році стала повноправним членом НАТО та Європейського Союзу. Зумовленість зовнішньополітичного курсу балтійської країни розглядається під цивілізаційним кутом зору, оскільки в цьому регіоні має місце «зіткнення цивілізацій» – європейської і російської. З історичного погляду доводиться приналежність Естонії до європейської цивілізації, що підтверджується відданістю християнським цінностям і спільністю ментальних рис. Вихід із кризи, яка стала внаслідок розвалу Радянського Союзу, Таллінн шукав, спираючись на європейський цивілізаційний код, у якому на першому місці – раціоналізм і цінування інновацій. За умов браку традиційних ресурсів було ефективно використано можливості, що відкриваються на етапі постіндустріального суспільства. Простежуються не тільки результати євроінтеграції у зміцненні позицій Естонії, але й вигоди, які одержує Європейський Союз від включення країни до свого складу. Непохитна переконаність у правильності цивілізаційного вибору і послідовне втілення трансформацій, необхідних для членства в Європейському Союзі, сприяли зростанню добробуту і зміцненню безпеки маленької держави. Водночас зростає її значення на міжнародній арені. Підкреслюється роль Естонії в підтримці боротьби інших держав, зокрема України, за демократію, шлях до якої пролягає через євроінтеграцію.

Ключові слова: Естонія, цивілізаційний вибір, зовнішня політика, Європейський Союз.

Постановка проблеми. Межа двох тисячоліть стала часом великих трансформацій для всього людства і кожної країни. Особливо це стосується тих, які змінили свій лад, взяли курс на іншу систему суспільно-політичних координат. Так сталося з новими незалежними державами (далі – ННД), які утворилися після розпаду Радянського Союзу. Перед кожною з них відкрилися можливості демократичного транзиту, що були використані різними способами. У визначенні подальшого шляху розвитку кожна із ННД обирала цивілізаційні орієнтири: західні, східні або проміжні.

Україна історично опинилася на перехресті цивілізацій. Останніми роками перед нею постала найбільша драма – драма вибору. Урешті-решт вибір на найвищому рівні був визначений як євроінтеграційний. Відомо, що у здійсненні будь-якого проекту важливу роль відіграє вивчення досвіду, як позитивного, так і негативного. Звичайно, особливу увагу привертає досвід позитивний, тобто той, що є основою успішного розвитку.

Від початку 1990-х рр. і дотепер виявилось, що найбільш успішною серед усіх пострадянських країн є Естонія, територія і населення якої – в декілька разів менші, ніж в Україні, не кажучи про брак природних ресурсів. Що стосується України, так досі не можна сказати, що її політикум і населення сповна підтримують курс на Європу. Для аргументування його необхідності для подальшого поступу України велике значення має демонстрація успішності зовнішньополітичних чинників, зокрема євроінтеграційних, прикладом чого є Естонія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У вітчизняній історіографії неабияке місце належить дослідженням розвитку пострадянських держав. Серед усіх найбільше уваги приділяється Російській Федерації. Країнам Балтії менше, хоча низка публікацій побачила світ. Окремі розділи балтійської, зокрема естонської, тематики представлені у працях, які аналізують розвиток усього пострадянського простору. Прикладами можна назвати книги М. Дорошка [1, с. 291–305;

2, с. 88–102] і Т. Орлової [3, с. 190–199; 4, с. 208–222; 5, с. 32–43]. Зовнішньополітичному курсу країн Балтії присвячені розвідки таких дослідників, як Д. Аракелян [6], С. Білоножко [7], М. Гладиш і О. Краєвська [8], В. Завадський [9; 10], М. Замікула [11], Є. Ковтун [12], О. Кокорев [13], Н. Кононенко [14], В. Ціватий [15]. У цих роботах міжнародна політика Естонії, Латвії і Литви розглядалася в багатьох аспектах. Аналізу досвіду європейської інтеграції саме Естонії присвячена стаття В. Ціватого. Автор подає матеріал в інституціональному і політико-дипломатичному ключі, що заявлено в темі публікації. Однак феномен євроінтеграції варто було б розглянути в ширшому плані, з урахуванням військово-стратегічних, економічних, соціальних, культурних і навіть психологічних чинників.

Постановка завдання. Продемонструвати обставини, які зумовили визначеність зовнішньополітичного курсу Естонії і послідовність утілення його в життя, довести, що саме європейська і євроатлантична інтеграція стали запорукою успіхів маленької держави у складному і суперечливому сучасному світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після відновлення державності в 1990–1991 рр. для Естонії відкрилися можливості участі в «реальній політиці», яка спирається суто на об'єктивні національні інтереси. Проте такого роду «політичний реалізм» невеликої держави складно реалізується тоді, як великі держави в рамках даної парадигми міжнародних відносин також керуються суто власними інтересами. Нині йдеться про Росію, яка намагається залишатися «великою», як це було тридцять років тому, коли вона називалася Радянським Союзом. Від давнини і дотепер головним вектором російської міжнародної політики є протистояння із Заходом, розширення своїх територій, зокрема і прибалтійськими землями. Можна вважати, що територія Естонії вже не одне століття є зоною «зіткнення цивілізацій» відповідно до відомої теорії С. Хантингтона [16; 17]. Естонія розташована на стику кількох держав: Швеції, Фінляндії, Росії, Латвії. Кожна з них, і не тільки, мала і має вплив на естонські шляхи розвитку.

Розрізнені племена естів, які в давні часи населяли територію сучасної Естонії, за віруваннями були язичниками і завзято опиралися прийняттю християнства. Потрібно було багато десятиріччя і хрестових походів, щоби їх охрестити. Від XIII ст. почалося завоювання цих земель німецькими хрестоносцями, що призвело до включення до складу Лівонії – конфедерації німецьких кня-

зівств. Південна частина країни в 1224 р. була розділена між Лівонським орденом, Дерптським та Езельським єпископствами, а північна належала Данії. У країні панували тевтонські лицарі, аристократи-землевласники і місцеві єпископи католицької церкви. Самі естонці були переважно селянами, до мови і культури яких церква не виявляла інтересу. Ставлення до релігії почало змінюватися тільки із проникненням до Естонії Реформації (1521 р.) і залученням населення до протестантської, а саме лютеранської церкви. Маючи на увазі значення релігійного чинника для розвитку тієї чи іншої спільноти, зазначимо, що прихильників лютеранства в Естонії та Латвії налічувалося більше, ніж на всій території Радянського Союзу. Добре відомо, що протестантизм сам був породжений потребами нових соціальних верств, а також вплинув на процеси складання нового, буржуазного ладу (який міг зародитися і зародився саме в Європі).

Також варто зазначити, що разом із природою релігія формує національний менталітет. Естонському національному характеру притаманні такі риси, як стійкість і витримка; менша емоційність (порівняно з українством) і зваженість рішень; твердість і наполегливість у досягненні поставлених цілей; організованість і повага до порядку, що виявляється в законслухняності і меншій схильності до корупції; заощадливість і несхильність до марнотратства; непоказний, але щирий патріотизм. Названі риси вдачі склалися впродовж століть, вони є провідними і нині, виявляються у визначенні і виконанні політичних настанов. Естонці віддані європейським цінностям, сформованим християнською вірою. У своєму щорічному зверненні до естонського парламенту 2019 р. міністр закордонних справ С. Міксер підкреслив важливість розвитку співробітництва, що ґрунтується на спільних цінностях: «Маленька демократична держава виживе і буде квітнути, якщо вона захищатиме свої цінності в середині країни і за кордоном, і якщо в неї будуть союзники, які поділяють ці цінності, а також готові просувати і захищати ці цінності разом» [18]. У контексті світової історії і міжнародної політики головною особливістю Естонії є її «малість» і пов'язана з нею необхідність покладатися на інші ресурси, ніж ті, що є в арсеналі «великих держав». Серед них важливе місце посідають союзницькі відносини з потужним співтовариством, яким є об'єднана Європа.

Естонці завжди вважали себе частиною Європи, усупереч тому, що від початку XVIII ст. до кінця XX ст., з невеликою перервою, їхні землі

перебували під російською владою: після перемоги в Північній війні 1721 р. одним із трофеїв Петра I стало приєднання Естонії. Лютнева революція 1917 р. в Росії мала наслідком проголошення незалежності Естонії 24 лютого 1918 р., яку в 1939 р. зруйнував Радянський Союз після укладання пакту Ріббентропа – Молотова. Захід не визнав цей акт і щиро вітав її відновлення.

Від самого початку нового етапу свого розвитку країни Балтії загалом і Естонія зокрема взяли курс на євроінтеграцію. Формування цього курсу було пов'язане із двома головними ідеями, які визначали як зовнішню, так і внутрішню політику: концепцією «відновленої державності» і гаслом «повернення до Європи». Перша ідея сприяла досягненню пріоритетного ставлення Європейського Союзу (далі – ЄС) до цих країн порівняно з іншими колишніми республіками Радянського Союзу. Друга вплинула на те, що завдання вступу до ЄС і НАТО набуло особливого сенсу. Буквально: членство в цих двох організаціях проголошувалося заporукою виживання балтійських держав.

З боку Заходу також побутувала думка, що країни Балтії, зокрема Естонія, – це частина європейської культурно-історичної спільноти, і тому прагненню естонців повернутися до європейського співтовариства надавалася всіляка підтримка. На першому місці стояли політичні міркування, що неодноразово проголошувалося на різних рівнях. Так, у промові колишнього члена Європейської комісії Ф. Камерона зазначалося: «<...> Розширення на Схід – політичний імператив для Союзу, який сприятиме миру, безпеці, стабільності і прогресу у Європі, включення країн Балтії має на меті укріплення демократії та стабільності у країнах, що покінчили з тоталітарним минулим» [19, с. 23–24]. Водночас своє значення мали й економічні інтереси, що особливо яскраво виявилось в активній промоції з боку Німеччини – головного локомотива євроінтеграційного процесу. Ця країна має давні історичні зв'язки з естонськими землями. Попри те, що у країн Балтії тісні зв'язки із скандинавськими країнами, саме Німеччина була одним з їхніх головних торгових партнерів. І її вплив непорівняний із впливом таких членів ЄС, як Данія, Швеція, Фінляндія. Включення балтійських держав до Євросоюзу загалом сприяло розширенню гарантованих ринків експорту товарів і капіталів, а також припливу якісної робочої сили до Західної Європи, яка старіє.

Відправною точкою в розвитку відносин між балтійськими країнами і ЄС стало рішення

визнати їхню незалежність 27 серпня 1991 р. Надалі – пошуки шляхів розвитку взаємин, що ускладнювалися жорсткою позицією Російської Федерації (далі – РФ). Тільки 31 серпня 1994 р. з естонської території були виведені російські війська, які Таллінн завжди розглядав як окупаційні. Цей акт мав велике значення в поступі Естонії на шляху до членства в Європейському Союзі і Північноатлантичному альянсі. Проте досі між Естонією і РФ не узгоджене територіальне питання. Таллінн вважає дієвим установлений у 1920 р. Тартуським мирним договором кордон між двома державами, який Москва вважає лише історичним документом [20]. По суті йдеться про кордон між Росією і Європейським Союзом, адже Естонія є його членом.

Шлях до повноправного членства був непростим. Укладення із країнами Балтії угод про асоціацію, аналогічних тим, що вже були укладені з посткомуністичними державами Центральної і Східної Європи, уважалося передчасним через їхню складну економічну ситуацію і нещодавню радянське минуле, хоча радянізація цих республік мала вельми обмежений характер. Тому було вирішено піти з ними на угоди про торгівлю і співробітництво. Водночас керівництво ЄС від самого початку давало зрозуміти, що ставиться до балтійських республік інакше, ніж до членів Співдружності Незалежних Держав. 11 травня 1992 р. Естонія, Латвія і Литва уклали угоду про торгівлю і співробітництво з Євросоюзом, що супроводжувалося політичною декларацією сторін про намір подальшого розвитку відносин. Угоди набули чинності 1 лютого 1993 р. 12 червня 1995 р. Брюссель централізовано підписав з усіма трьома державами Європейську угоду про асоціацію, ратифікація відбулася 1 лютого 1998 р. Наприкінці того року балти подали офіційні заявки про вступ до Євросоюзу. Після приєднання до НАТО 29 березня 2004 р., 1 травня того ж року Естонія стала повноправним членом ЄС.

Для того, щоби досягти такого статусу, треба було виконати низку вимог, Естонія стала найбільш успішною серед трьох країн Балтії у виконанні копенгагенських критеріїв для держав-кандидатів. У цих критеріях яскраво виявилася діалектика політики й економіки, їхня взаємозалежність і взаємні впливи: стабільність демократичних інституцій і правова державність – на основі ринкової економіки, спроможної витримувати конкуренцію. Загалом євроінтеграцію можна вважати квінтесенцією багатьох далекоюсяжних тенденцій, притаманних розвитку сучасного

західного світу. Насамперед це стосується еволюційної моделі – налаштованості на модернізацію. Прагнення до інновацій, готовність їх приймати більшістю людності закладено в цивілізаційному коді Європи. Іншою рисою європейського генокоду є раціоналізм. Воля до розуму знаходить конкретне втілення у процесі модернізації, що має місце як в Європі загалом, так і в Естонії зокрема.

Іншою характерною рисою виступає економічний центризм Заходу. Саме тому у процесі естонської євроінтеграції попереду йшла наполеглива робота у сфері економіки. Давалося взяти притаманне європейцям шанобливе ставлення до закону і порядку, що виявилось у скрупульозному реформуванні всіх сфер естонського життя і в гармонізації законодавства відповідно до норм і правил європейського співтовариства. Варто наголосити, що в сучасному світі в парі «політика – економіка» остання виходить на передній план. І це є глобальною мегатенденцією.

Ще однією мегатенденцією є те, що на межі століть загострилося питання ресурсів. В Естонії їх завжди було обмаль. В умовах ресурсної кризи були використані перспективи, що відкривалися новими проривами науково-технічного прогресу. Не кажучи вже про можливості і виклики інформаційного суспільства. Естонці рушили шляхом широкого впровадження діджиталізації в різні сфери життя в середині країни і за її межами.

Початок у 1997 р. поклав «Стрибок тигра», що пізніше перетворився на проєкт під офіційною назвою «Електронна Естонія». Його мета – зробити уряд більш ефективним і прозорим, а отже, зміцнити демократію, що має прискорити економічне зростання і загальний поступ суспільства. Система спирається на високу міру довіри до установ, що є однією з рис національного характеру. «Наша мета – унеможливити робити погані вчинки», – заявив у 2016 р., наприкінці своєї президентської каденції, Т. Ільверс. Його наступниця – К. Кальюлайд висловила думку, що естонська комп'ютерна майстерність дозволяє державі в десять разів перевищувати свою вагу в міжнародних справах [21]. Керівництво Естонії налаштоване експортувати цю модель до інших держав Європейського Союзу. Визнанням досягнень балтійської країни стало надання їй права головувати в Раді ЄС (з липня до грудня 2017 р.) [22] і просувати «цифрову Європу». Зі свого боку естонці працюють під гаслом: «Не питай, що для тебе зробила Європа. Питай: «Що я зробив для Європи?»». У цьому плані показовим стало приєднання Естонії до єврозони, що відбулося 1 січня

2011 р. Для створення своєї банківської системи естонці взяли за зразок стандарти Євросоюзу. Перед тими, хто бажав зробити «швидкі гроші» або «відмити» капітали, був поставлений залізний бар'єр. Саме стабільність естонської економіки у складні кризові часи привела до того, що Євросоюз дозволив замінити крону на євро. Прийняття нового члена до єврозони виглядає як психологічний хід ЄС – бажання продемонструвати, що, незважаючи на проблеми, країни, які раніше не входили до цього Союзу, усе одно прагнуть приєднання до нього.

Позиції Естонії в ролі члена європейського співтовариства зміцнюються і в інших аспектах. Виявилось, що іноземним підприємцям простіше відкрити бізнес у Таллінні, ніж в іншій столиці. За 100 євро і 18 хвилин будь-хто може стати «резидентом» Естонії. Це дозволяє йому керувати онлайн-компанією, що працює на єдиному європейському ринку. Мета полягає в тому, щоби до 2025 р. в Естонії налічувалося 10 млн е-резидентів, тобто майже у вісім разів більше, ніж місцевого населення. «Естонія будує нову цифрову національну державу для всіх, – заявив К. Корьюс, виконавчий директор програми е-резидентства. – Наше бачення полягає в тому, щоби <...> надати можливість без проблем відкрити і вести глобальну компанію ЄС у режимі онлайн із будь-якої точки світу» [21]. Такий підхід є цікавим із погляду на розв'язання демографічної проблеми, яка існує в багатьох європейських країнах, в Естонії також. Одним з її аспектів є збереження ідентичності. Приєднання до Європейського Союзу балтійських держав можна вважати одним із кроків на цьому шляху.

У розв'язанні питання ідентичності естонці не тільки зміцнюють її європейськість, але і дбають про збереження власної. Зокрема, у стратегії зовнішньої політики країни до 2030 р. наголошувалося, що цілі зовнішньої політики країни – «збереження естонського народу, естонської мови і естонської культури впродовж століть». У Міністерстві закордонних справ до цього додали «зміцнення суверенітету і незалежності Естонської Республіки в міжнародних відносинах; підвищення добробуту Естонії і захист естонської общини за кордоном, а також збільшення внеску Естонії у глобальний стабільний розвиток» [23].

У міжнародній політиці останніх десятиліть, орієнтованій на досягнення стабільного розвитку, усе більшої ваги набуває чинник «м'якої сили» [24]. У сучасному світі практично кожна країна – від Сполучених Штатів Америки до Китаю й

Австралії намагається максимально використовувати названий ресурс. Уважається, що саме країни Європейського Союзу мають у цьому плані значні переваги. Привабливий імідж має як позитивні, так і негативні наслідки. Стосовно останніх – це колосальні міграційні потоки людей, які прагнуть кращих умов життя. А найзаможніші країни вже потерпають від надлишкової політкоректності, доводять крах політики мультикультуралізму і ускладнюють проблему збереження європейської ідентичності. Досягнення країн ЄС у соціальній сфері привели до зростання важливості нематеріальних цінностей, які є провідними чинниками «м'якої сили». Потужний розвиток останніми десятиріччями одержала так звана креативна економіка. У цьому плані Естонія – серед європейських і світових лідерів [25], додає свої високі показники до спільної скарбниці Євросоюзу.

Водночас країна дуже серйозно ставиться до питань промоції свого іміджу на міжнародній арені, що збільшує залучення закордонних інвесторів і туристів. Імідж наполегливого борця за свободу і незалежність зміцнюється завдяки підтримці держав, які продовжують свою боротьбу. Це стосується України в її протистоянні з Росією, про що свідчать неодноразові офіційні заяви, а також візити на найвищому рівні. Показовим стало відхилення подарунка В. Путіна на день народження президентом Естонії К. Кальюлайд, коли вона відправила назад до російської амбасадки пляшку кримського шампанського [26]. У жовтні 2020 р. Міністерство зовнішніх справ

Естонії заявило, що зобов'язується взяти участь у створенні Кримської платформи – міжнародного майданчика, для обговорення кримського питання [27]. Раніше спікер парламенту Х. Пиллуаас заявив, що Естонія ніколи не визнає російську анексію Криму [26]. Також Таллінн підтримує Київ на шляху євроінтеграції. Це виявляється в різних аспектах – від солідарності на міжнародній арені до допомоги у справі діджиталізації.

Висновки. Головний висновок полягає у ствердженні правильності курсу євроінтеграції для нашої держави, що демонструє успішність Естонії. Маленька країна з обмеженими ресурсами вказала ефективні шляхи подолання складностей на шляху від колишньої радянської республіки до сучасної розвиненої і заможної європейської держави. У тому відіграли провідну роль кілька обставин: по-перше, визначеність курсу і непохитність у його здійсненні; по-друге, збережена ідентичність і національний характер; по-третє, наполеглива робота; по-четверте, адекватна відповідь на виклик модернізації сучасного світу, який усе більше набуває рис постіндустріального, інформаційного суспільства; по-п'яте, підтримка з боку країн – членів Європейського Союзу, які прийняттям Естонії до своїх лав виявили повагу до її боротьби і діяльності з реформування всіх сфер життя. Приклад руху Естонії шляхом євроінтеграції ще раз продемонстрував діалектичний зв'язок внутрішньої і зовнішньої політики, коли вдале вжиття заходів у кожній сфері сприяє успіху обох.

Список літератури:

1. Дорошко М. Країнознавство. Країни СНД і Балтії. Чернівці : Книги-XXI, 2008. 308 с.
2. Дорошко М. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору. Київ : Ніка-Центр, 2011. 228 с.
3. Орлова Т. Історія нових незалежних держав: Postsovieticum. Київ : Знання, 2010. 487 с.
4. Орлова Т. Історія пострадянських країн. Київ : Знання, 2014. 502 с.
5. Орлова Т. Культурно-історичні передумови формування зовнішньої політики сучасної Естонії. *Історичні передумови становлення зовнішньополітичної орієнтації країн пострадянського простору* : збірник наукових праць / за загал. ред. А. Бульвінського. Київ : Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. 340 с.
6. Аракелян Д. Особливості вступу країн Балтії в ЄС. *Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин.* 2006. № 65. Ч. 1. С. 70–78.
7. Білоножко С. Західний вектор зовнішньої політики країн Балтії: шлях від незалежності до євроінтеграції. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету.* 2015. Вип. 44. Т. 2. С. 130–135.
8. Гладіш М., Краєвська О. Балтійський вимір європейської політики безпеки та оборони. *Грані. Політологія.* 2015. № 4 (120). С. 80–85.
9. Завадський В. Виконання країнами Балтії критеріїв членства у ЄС – досвід для України. *Наука. Релігія. Суспільство.* 2009. № 1. С. 14–18.
10. Завадський В. Політичні передумови європейської інтеграції країн Балтії. *Наука. Релігія. Суспільство.* 2009. № 2. С. 24–29.

11. Замікула М. Країни Балтії на початку 1990-х рр. : передумови євроатлантичної інтеграції. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Історія»*. 2010. Т. 129. Вип. 116. С. 91–94.
12. Ковтун Є. Досвід інтеграції Латвії, Литви та Естонії до Європейського Союзу як приклад для України. *Емінак*. 2008. № № 1–4. С. 105–108.
13. Кокорев О. Зміна зовнішньої політики Латвії, Литви та Естонії в період 1990–2016 рр. *Політикус*. 2016. Вип. 4. С. 9–12.
14. Кононенко Н. Естонія на шляху до Європи. *Наукові записки інституту політології і етнонаціональних досліджень. Серія «Політологія і етнологія»*. 2000. Вип. 11. С. 246–249.
15. Ціватий В. Інституціональний і політико-дипломатичний досвід європейської інтеграції Естонії (1991–2015 рр.). *Європейські історичні студії*. 2015. № 2. С. 137–160.
16. Huntington S. The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*. 1993. Vol. 72 (3). P. 22–49.
17. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. London : Touchstone Books, 1996. 367 p.
18. Small states' influence grows through cooperation, Mikser says to Riigikogu. URL: <https://news.err.ee/909886/small-states-influence-grows-through-cooperation-mikser-says-to-riigikogu> (дата звернення: 30.12.2020).
19. Small States in Turbulent Environment: The Baltic Perspective / Ed. by A. Lejins, Z. Ozolina. Riga : Latvian Institute of International Affairs, 1997. 237 p.
20. Спікер парламенту Естонії заявив про дійсність довоєнного кордону із РФ. 2 січня 2021. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/713904.html> (дата звернення: 03.01.2021).
21. Wallace J. e-Estonia: State of the Future. URL: <https://e-estonia.com/e-estonia-state-of-the-future/> (дата звернення: 30.12.2020).
22. Estonian Presidency of the Council of EU. URL: <https://www.envir.ee/en/estonian-presidency-council-eu> (дата звернення: 30.12.2020).
23. Estonias foreign policy-objectives the preservation of the Estonian people. Language and culture URL: <https://estonianworld.com/culture/estonias-foreign-policy-objectives-the-preservation-of-the-estonian-people-language-and-culture/> (дата звернення: 30.12.2020).
24. Nye J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : Public Affairs, 2004. 192 p.
25. Orlova T. Creative Economy and Public History in Estonia: an Example for Ukraine. *Zaporizhzhia Historical Review*. Vol. 2 (54). P. 228–239.
26. Президент Естонии отклонила подарок РФ – бутылку крымского шампанского. URL: <https://glavnoe.ua/news/n357013885-prezident-estonii-otklonila-podarok-rf-butylku-krymskogo-shampanskogo> (дата звернення: 05.01.2021).
27. Естонія має намір долучитися до створення Кримської платформи URL: <https://www.unian.ua/politics/krimaska-platforma-estoniya-maye-namir-doluchitisy-a-do-stvorennya-krimskoj-i-platforni-novini-ukrajina-11219057.html> (дата звернення: 05.01.2021).

Orlova T.V. EUROINTEGRATION AS THE MAIN TREND OF INDEPENDENT ESTONIA'S FOREIGN POLICY

The article reviews the main direction of Estonian foreign policy from the point of the importance of a former Soviet republic's democratic transition experience to the independent Ukraine. Exemplified is the dialectic connection between foreign and domestic policies, as developments in each domain add to each other's success. On the other hand, proof is given that, according to the law of quantitative changes transforming into qualitative ones, Estonian efforts in implementing the Copenhagen criteria have led to the radical change in the status of the state, which in 2004 became a full-fledged member of NATO and the EU. The determinants of the Baltic state's foreign political course are regarded from the civilizational prospect, as the region is the collision ground of the European and the Russian civilizations. From the historical point, Estonia is proven pertinent to the European civilization, by its devotion to Christian values and by the likeness of mental traits. Tallinn was looking for a way out of the crisis, ensuing from the collapse of the Soviet Union, by relying on the European civilizational code, with its priorities of rationalism and appreciation of innovation. Lacking traditional resources, there was efficient use of opportunities emerging at the stage of postindustrial society. Traced are not only the results of eurointegration in the reinforcement of Estonia's position, but also the benefits received by the European Union from including the country. The latter's unwavering confidence in the correctness of its civilizational choice, as well as its consistent implementation of transformations required for the membership in the EU, have been accumulating the increase in the welfare and security of the small state. At the same time, its international importance is growing. An emphasis is given to Estonia's role in supporting the strife of other countries, particularly Ukraine, for democracy through eurointegration.

Key words: Estonia, civilizational choice, foreign policy, European Union.